

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

В ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ

2014 - 2020 г.

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	4
ВЪВЕДЕНИЕ	5
ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ	7
Географско положение	7
Природо - климатични условия	8
Селищна система в контекста на възможности за развитие на туризма	10
ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ	14
Природни туристически ресурси	14
Антропогенни туристически ресурси	17
Възможности за партньорства	24
Туристическа инфраструктура и услуги	26
Средства за подслон, места за настаняване и туристически хижи	26
Експониране на туристическите атракции	29
Спортно-развлекателни съоръжения и условия за пълноценен отдих	30
Информационно обслужване и реклама	31
Институции и организации, свързани с туризма	31
Кадрово обезпечаване	32
СПОМАГАТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	32
Транспортна мрежа	32
Комуникации	33
Благоустройство	34
Здравно обслужване	34
Селско стопанство	35
SWOT АНАЛИЗ	36
СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА	39
Визия	39

2

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Цели и приоритети	39
ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЯТА	43
НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА СТРАТЕГИЯТА	51
Наблюдение на стратегията	51
Оценка на Стратегията	55
ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	56
Общи положения.....	56
Специфични разпоредби	58
ДЕЙНОСТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА - ПРИЛОЖЕНИЕ №1	59
СРЕДСТВАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ - ПРИЛОЖЕНИЕ №2	78

3

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ДФЗ	Държавен фонд Земеделие
ЗЗ	Защитена зона
КИП	Културно исторически паметник
КИЦ	Културно-информационен център
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МНЗ	Министерство на народното здраве
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НОИ	Национален осигурителен институт
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
ПГ	Педагогическа гимназия
ПЗ	Природна забележителност
ПИП	Правителствена инвестиционна програма
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПС	Помпена станция
ПСОВ	Помпена станция за отпадни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейности за опазване на околната среда
ПЧП	Публично частно партньорство
СМР	Строително монтажни работи
ТИЦ	Туристически информационен център

4

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪВЕДЕНИЕ

Този документ е създаден в рамките на проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-167 от 26.11.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 - 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Стратегията за развитие на туризма на община Минерални бани за периода 2014-2020 г. е важен стратегически документ, който очертава визията за развитие на туристическия сектор на територията на общината за настоящия програмен период. Стратегическата рамка за развитие на туризма е формулирана в резултат на анализа на туристическите ресурси и инфраструктура.

Община Минерални бани не е сред утвърдените туристически дестинации в страната. Общината обаче притежава значителен потенциал за развитието на специализиран туризъм (балнеоложки, културен, селски), който да се предлага под формата на по-дълги престои на територията на общината, а също и на едnodневни посещения, включени в обхвата на съществуваща регионална дестинация.

Стъпвайки на тази постановка и на резултатите от изпълнената Стратегия за развитие на туризма в община Минерални бани за периода 2008 - 2013 г., настоящата Стратегия си поставя за цел да превърне туристическия бизнес и свързаните с него дейности (генериращи и допълнителна заетост) в значим фактор за растеж на общинската икономика. За постигане на целта ще допринесе постигането на трите стратегически цели, а именно:

- Стратегическа цел 1: Минерални бани да се утвърди като европейски балнеоложки център чрез модернизирание, разширяване и надграждане на МТБ /материално техническата база/ за балнеолечение и съпътстващата я инфраструктура;

5

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Непосредствена цел 2: Повишаване на капацитета и конкурентоспособността на туризма чрез повишаване на качеството на предлаганите услуги и стимулиране на бизнеса;
- Непосредствена цел 3: Развитие на устойчиви форми на туризъм чрез диверсификация на туристическия продукт и създаване на културни атракции, популяризиращи местното културно-историческо и природно наследство.

Въз основа на анализ на туристическите ресурси, инфраструктура и услуги са оценени възможностите за развитие на различни видове туризъм и са приоритизирани дейности /проектни идеи/, които в най-висока степен ще допринесат за постигане на непосредствени цели, а следователно и на общата цел. Използваният подход залага на подходяща комбинация от приоритети в контекста на реалните дадености и естествени преимущества на община Минерални бани, съчетана с достатъчен брой конкурентни и стойностни проектни идеи. Търсен е и ефекта на допълняемост, изразяващ се в извършване на публични интервенции, които да създадат условия и подтикнат към частни инициативи, включително и ПЧП, а също и на надграждане на инфраструктурните интервенции с меки мерки в областта на маркетинга и рекламата.

В Стратегията са отразени изискванията на Чл. 11. От Закона за туризма¹ относно обхвата на Стратегията - т.е. да включва дейности за:

- изграждане и поддържане на инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища до туристически обекти;
- изграждане и функциониране на туристически информационни центрове и организация на информационното обслужване на туристите;
- изграждане и поддържане на туристически обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината;
- организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма;
- провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината;
- реклама на туристическия продукт на общината, включително участие на туристически борси и изложения;

¹ Обн., ДВ, бр. 30 от 26.03.2013 г., в сила от 26.03.2013 г., изм., бр. 68 от 2.08.2013 г., в сила от 2.08.2013 г., доп., бр. 109 от 20.12.2013 г.

6 Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район;
- подобряване качеството на услугите, предлагани в общинските туристически обекти.

Структурата и съдържанието на Стратегията следва указанията на Методологията за стратегическо планиране в Република България² за такъв вид документ.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА МИНЕРАЛНИ БАНИ

ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ

Община Минерални бани се намира в най-западната централна част на област Хасково. Територията на община Минерални бани, която обхваща 216,5 кв. км. е разположена в северните склонове на източни Родопи. Тя заема 4 % от територията на Хасковска област. Общината граничи:

- на североизток - с община Димитровград;
- на изток - с община Хасково;
- на юг - с област Кърджали;
- на запад - с област Пловдив.

Общината отстои на:

- 100 км. от ГКПП Капитан Андреево - Капъкуле (Турция);
- 100 км. от ГКПП Капитан Петко войвода - Орменион (Гърция);
- 288 км. от град Бургас (Черно море);
- 11 км. от строящата се магистрала „Марица“;
- 18 км от град Хасково;
- 39 км. от град Кърджали;
- 52 км. от град Момчилград;

---

² Вж. Методология за стратегическо планиране в Република България - <http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&Id=90>

7

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- 74 км. от град Пловдив.

ПРИРОДО - КЛИМАТИЧНИ УСЛОВИЯ

Територията на община Минерални бани се характеризира с леко хълмист релеф, като се редуват ниски хълмове и равнинни площи. Преобладаващите надморски височини на района се колебаят от 50 до 450 м., което определя и неговия ниско хълмист облик. Най-високият връх на територията на общината е връх Аида с 859м. височина.

От реките в района най-пълноводна е реката „Улу дере“, от която се осигурява водоснабдяването на 4 от селата в общината. Тя се влива в язовир „Тракиец“. Друга по-голяма река е река „Банска“, която се влива в язовир „Татарево“. Реките имат пороен режим - пълноводието им се обуславя предимно от падналите валежи. Тяхното пълноводие се очертава през декември - март, а маловодието през юли - октомври.

За общината е характерен смекчен континентален климат с мека зима, сравнително хладна пролет и горещо лято. Есента е топла и продължителна. Средната температура през есента е с 1 - 2 градуса по-висока, отколкото през пролетта. Средната годишна температура е около 12 градуса по Целзий с максимум през юли и август и с минимум през януари. Средните абсолютни колебания на температурата са между 37 и 16 градуса.

Валежите в района са умерени-средно около 600 мм годишно, с максимум през юли и декември и с минимум през август и септември. Има елементи на средиземноморско климатично влияние. Броят на дните с валежи е около 68, като най-често /над 7 дъждовни дни месечно/ вали през периода април-юни и през декември, а най-рядко - през август и септември/под 3 дъждовни дни месечно/. Броят на дните със снежна покривка е около 32-34 годишно.

Облачността е слаба до умерена с максимум през декември и минимум през август. Това допринася за продължителното слънцегреене в района. Преобладаващи ветрове са южните и югоизточните. Най-ветровит е периодът февруари - април, а най-тих - август - ноември.

Влажността на въздуха е умерена. Средната годишна абсолютна влажност е около 73 - 74 на сто с максимум през декември и минимум през юли и август.

На територията на общината липсват големи промишлени предприятия и други замърсители на природната среда. Въздухът е чист и свеж. За това

8

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

допринасят и богатите на широколистна и иглолистна растителност горски масиви в околностите.

-
- 9 Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

СЕЛИЩНА СИСТЕМА В КОНТЕКСТА НА ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Село Брястово - /обединява Горно Брястово и Долно Брястово/ с постоянно население 178 жители, се е обособило като вилна зона на близките градове - Хасково, Димитровград и др. Намира се на 2 км. от общинския център Минерални бани. Разположено е в подножието на най-високия връх в района „Аида“ и е изходен пункт за пешеходни излети към върха и към туристическата хижа „Аида“.

10

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В селото има реставрирани стари къщи, които са приспособени за селски туризъм, както и 2 конни бази за предоставяне на коне за разходки.

Има и три къщи за гости.

В землището на с. Брястово има създадена черешова градина на площ от 72 дка.

Селото попада в границите на 33 по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В землището на селото се намира природната забележителност "Огледната скала".

Околностите на с.Брястово са богати на културно - исторически и забележителности /виж Таблица 1/.

Село Сусам е с население 497 жители. То се намира на 3 км от общинския център Минерални бани на пътя Пловдив - Кърджали, който минава и през с. Минерални бани.

Най-характерно за село Сусам е отглеждането и обработката на лозови насаждения /2905 дка./.

Има дългогодишна традиция за тържествено отбелязване на празника „Трифон Зарезан” - с традиционните ритуали, хора, песни и ритуално зарязване на лозята.

Преди няколко години е направена голяма инвестиция и са засадени 750 дка. нови лозови масиви с рядко срещани сортове грозде - „Мускат бианко”, „Мускат джианко”, „Вилние”, „Сера”.

Селото попада в границите на 33 по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В селото има един художествен и няколко археологически паметника от местно значение /виж Таблица 1/.

Село Татарево се намира на 5 км. от общинския център в посока областния град Хасково. Населението наброява 517 жители.

Почвата в землището на селото е много плодородна /чернозем/ и е подходяща за зеленчукопроизводство - чушки, домати, патладжан и др. - /10 040 дка ниви/.

В околностите на Татарево има 4 язовира, разположени на 304 дка. площ.

Много от домакинствата отглеждат по 1 или 2 крави за мляко, което ползват за собствени нужди и допълнителни доходи. В селото има малка мандра за производство на млечни продукти.

11

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Друга развиваща се стопанска дейност в Татарево е птицевъдство. Край селото има малка ферма за отглеждане и развъждане на патици.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В селото има няколко археологически паметника от местно значение /виж Таблица 1/.

Село Спахиево е най-малкото населено място /154 жители/, разположено на 3 км. от общинския център, в подножието на връх „Аида“. На територията на землището има 11729дка. горски площи. В землището на селото се намира язовир „Сираково“ с площ от 344дка., в който се отглеждат водни лилии.

В непосредствена близост до селото работи нова модерна кравеферма. В землището на с. Спахиево има и овощна градина на площ от около 240 дка., в която се отглеждат праскови /нектарини/, кайсии, круши и ябълки.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В землището на селото се намира защитената местност „Аида“ и природната забележителност "Находище на момина сълза и божур".

В селото има три археологически паметника от местно значение /виж Таблица 1/.

Село Сираково - обединява Горно Сираково и Долно Сираково. Населението на селото наброява 249 жители.

В землището на с.Сираково са най-плодородните земеделски земи, много подходящи за всички видове култури от зеленчукопроизводството. В близост до селото има много голям язовир.

В селото има изградени няколко модерни животновъдни ферми за отглеждане на млечни крави. Има и 5643дка. горски площи. Отскоро в землището на с. Сираково се отглеждат и по-нетрадиционни култури - лавандула, маточина и лайка.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В селото има два археологически паметника от местно значение /виж Таблица 1/.

Село Сърница е разположено в южното подножие на връх „Аида“ с прекрасен изглед към гората. Населението на селото е 763 жители.

12

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В землището на селото се намира резерват „Борака“, природните забележителности „Дикилিতаш“, „Орлова скала“ и „Побития камък“, а също и един художествен, и редица археологически паметници от местно значение /виж Таблица 1/.

Село Караманци е с най-голям брой жители в общината - 1648. Инфраструктурата на селището е на сравнително добро ниво - асфалтирани са голяма част от улиците, направена е канализация за отпадните води с пречиствателна станция.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В землището на селото се намират два археологически паметника от местно значение /виж Таблица 1/.

Боян Ботево е едно от най-оживените села в общината. Населението му наброява 982 жители.

В землището на селото отскоро се отглеждат билки - маточина, лавандула и др.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

Село Ангел Войвода има 634 жители. В селото функционира малка ферма за отглеждане на крави. В околностите на селото има добри условия за развитие на пчеларство и производство на мед.

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

В землището на селото е открит тракийски култов комплекс от типа Татул, освен каменните крепостни стени, светилището и хероона се открива и тракийска, ранновизантийска и средновековна керамика. Обекта наречен още Алтън тепе е изключително заинтригуващ и е в процес на признаване за паметник от национално значение /виж Таблица 1/.

Село Колец е едно от най-малките населени места в общината. Постоянните жители на селото наброяват 259. В землището на селото има една по голяма ферма в която се отглеждат около 30 крави и две по- малки.

13

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Селото попада в границите на ЗЗ по Директива за местообитанията „Родопи Средни“ с код G0001031.

Село Винево е разположено в красива местност, обградено от широколистни гори. Това е най-отдалеченото село от общинския център.

Село Минерални бани се намира в подножието на връх „Аида“. Ако се тръгне от с. Минерални бани за връх Аида“, пътят минава през шарапаните в близост до Аврамов камък, покрай връх Гарваница и през шарапаните в местността „Пожарището“. Отдясно се виждат Ушестата чука и хълмът „Гарваница“. От двете страни на този хълм има скални маси, които приличат на Заешки уши. Зад него са Голямото градище (557 м надморска височина) и Малкото градище (472 м надморска височина). До алпийския заслон има чешма, над която се виждат интересни скали, наречени Сфинкса и Сляпото куче. Заслонът някога е бил параклис. След тази местност се намира кладенецът Танти бунар - тракийски златен рудник, може би не случайно в непосредствена близост до шарапаните. В близост до скалата се издига връх „Калето“ - с височина 757 м, на който има тракийска крепост.

В с. Минерални бани се намира крепостта „Свети Дух“. Крепостта е съществувала от II век до XIV век и е служила за отбрана на селището, възникнало през II век около минералните извори. Днес крепостта е добре запазена и една от основните културно-исторически забележителности в община Минерални бани.

Селото е белязано с редица исторически и археологически паметници от местно значение /виж Таблица 1/.

В селото има действаща баня с минерална вода, която е общинска собственост.

В селото работят 24 категоризирани места за настаняване.

ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ

ПРИРОДНИ ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ

Най-ценният природен ресурс в община Минерални бани е минералната вода.

14

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Тя блика от 14 извора с температура 54,1 - 59,2 °С. Характеризира се като хипертермална, сулфатно - натриева и калциева, с минерализация около 1550-1630 мг/л, леко радонова - 32 до 53 емана, силициева - 54 мг/л, съдържание на флуор - 3,9 мг/л и неутрална реакция. От това става ясно, че минералната вода има твърде богата медикобалнеологична характеристика, като всеки от нейните физико - химични показатели има съответното по-силно или по-слабо изразено физиологотерапевтично действие, а цялата им резултатна ефективност определя и възможностите за лечение, профилактика и СПА процедури.

Изворите са локализиран в 4 групи, отстоящи до 50 м. една от друга, в зона с ширина около 20м. Минералните води извира от пукнатини от терциерен ефузивен масив, образуван в края на палеогена във връзка с вулканичната дейност, настъпила по това време в района на Източните Родопи. Водата идва от дълбочина 150 - 200 м. Ефузивните скали с повишена разтворимост и съдържание на сулфидни минерали, които могат да се окисляват, дават отражение на химическия състав на водата.

Общият дебит на изворите в 17 каптажа е над 1500 л/м. Каптирането на изворите е извършено през 1937 г. , когато е построена и обществената баня с минерална вода. Поради уникалните лечебни свойства и химичен състав на минералната вода , през 1952 г., със заповед на МНЗ , курортът в Хасковски минерални бани е обявен за национален курорт. Той е профилиран най-вече за лечение на облитериращи заболявания на периферните артерии, заболявания на периферната нервна система и на опорно-двигателния апарат.

С Решение № 96/09.03.2011г. на министъра на околната среда и водите община Минерални бани придобива право на безвъзмездно управление и ползване на находище за минерална вода „Хасковски минерални бани”, изключителна държавна собственост № 92 от Приложение № 2 на Закона за водите.

Минералната вода е особено подходяща за лечение на :

- заболявания на опорно-двигателния апарат - ревматизъм, болестта на Соколски-Буйо /но не по-рано от 8 месеца след завършване на изострените ставни болки/;
- хронични облитериращи заболявания на периферните артерии - болестта на Бюржер, болестта на Рейно/, атеросклеротични ендартрити и др.. Болестта на Бюржер се лекува на три места в света и в България единствено в Хасковски минерални бани.
- дегенеративни и възпалителни ставни заболявания в хроничен стадий - артрози, полиартрити, болест на Бехтерев и др.;
- състояния след счупвания на костите;

15

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- заболявания на периферната нервна система - радикулити, полиневрити, ишиаси, лумбаго и др.;
- гинекологични заболявания - възпалителни процеси на тръбите и яйчниците, първичен и вторичен стерилитет;
- кожни заболявания - хронични екземи, псориазис вулгарис, невродермити, екземи и дерматити, кератодермия, хронични уртикарии.

Питейно, водата се прилага при заболявания на храносмилателния апарат и черния дроб - стомашно-чревни, колити, холецистити и др.

В момента водолечение и възможност за ползване на минералната вода има в изградените басейни към два частни семейни хотела, в балнеохотел „Изворите” и в три звездния хотелски комплекс „България”.

В Община Минерални бани се намират следните седем защитени територии:

Защитена местност „Аида”

Намира се в землището на с. Спахиево. Защитената местност има площ от 3,5 ха. Предмет за защита е забележителния ландшафт и местообитанията на редки, и уязвими растителни и животински видове.

Поддържан резерват „Борака”

Намира се в землището на с. Сърница. Резерватът има площ от 14,78 ха. Обявен е за резерват с цел опазване на вековна, естествена, саморазмножаваща се гора от черен бор. Средната възраст на дърветата е между 120г. и 150г.

Природна забележителност „Дикилиташ”

Намира се в землището на с. Сърница. Има площ от 0,2 ха. Обявена е за защита с цел опазване на водопад на р.Харманлийска.

Природна забележителност "Находище на момина сълза и божур"

Намира се в местността Дренака в землището на с. Спахиево. Природната забележителност има площ от 3 ха. Обявена е за защита с цел опазване находище на момина сълза и божур.

Природна забележителност "Огледната скала"

16

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Намира се землището на с. Брястово. Природната забележителност заема площ от 1,5 ха. Обявена е за защита с цел опазване на скални образувания.

Природна забележителност "Орлова скала"

Намира се в землището на с. Сърница. Природната забележителност има площ от 1,5 ха. Представлява комплекс от интересни и величествени скали, някои от които достигат 30-40 м. височина. Това е скален феномен, наподобяващ средновековен замък със здрави кули. Тук е имало старо тракийско селище и до днес се виждат останки от крепост от новожелязната епоха. На много от скалите са издълбани трапецовидни култови ниши. По-голямата част от тях имат трапецовидна форма, но има и цилиндрично засводени. Счита се, че в многобройните ниши по скалите са били поставяни урни с праха на починали представители на по-нисшето съсловие.

Природна забележителност "Побития камък"

Намира се в землището на с. Сърница и заема площ от 1 ха. Представлява комплекс от интересни скални образувания.

АНТРОПОГЕННИ ТУРИСТИЧЕСКИ РЕСУРСИ

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Територията на община Минерални бани е била заселена от най-дълбока древност. Идентифицирани са множество културно-исторически ценности, предимно с местно значение. Те са от различни епохи и са разпръснати из територията на общината. По-значимите са:

Праисторическата крепост от времето на траките "Голямото Градище"

Намира се на 1,5 км. северно от с. Горно Брястово и е била строена от големи ломени камъни без хоросан. Тя е елипсоидна, а стените ѝ, дебели средно по 2,5м, са в състояние на разсип. Дълга е 150м и широка 50м, застроената площ е 5-6 дка и има два вътрешни зида.

Крепостта "Свети Дух"

Намира се в с. Минерални бани и е добре запазена. Тя има форма на неправилен многоъгълник. Крепостните стени следват очертанията на терена, дебели са 2м, високи са 3,5м и заграждат около 2 дка пространство. Разкопките

17

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

проведени през 1966-1970г. разкриват два входа от южната страна и две потерни (малки врати) на западната и източната страни, които през Средновековието са зазидани. Установено е, че крепостта е съществувала от II век до XIV век и е служила за отбрана на селището, възникнало около минералните извори.

Отбраната на крепостта е подсилена от големи кули - три квадратни и една правоъгълна, с вътрешни размери 9 x 9 м. Вътрешните пространства на кулите са преградени през средата с по една стена от камък и кал, а вътре са разпределени на по-малки помещения за живеене. Крепостта е разрушена в средата на XI в. от печенегите, а вътрешно крепостното пространство се използва за некропол. През XIV в. крепостта отново е заселена, където са изградени землянки. Тук е намерена полихромна старобългарска керамика, която е красноречиво доказателство за високата материална култура на населението, живеещо в района.

Калето Сърница - стени на тракийска, късноантична и средновековна крепост със сигнална кула

Намират се над с. Сърница до прохода "Гидика". Крепостната стена градена от ломени камъни без спойка на места включва стърчащите скали, конструктивно свързани със стената. Заградената площ е близо 2 дка. В по-ниския северен край на крепостта цитаделата е отделена с допълнителна напречна стена. По повърхността се намират керамични фрагменти от началото и от втората половина на I хил.пр.н. е., както и от римската епоха и средновековието. Тук е намерен един рядък ценен документ - военна диплома от император Елагабал, носеща дата 7 януари 221г. Дипломата се съхранява в бившия придворен музей във Виена.

Стъпката

Датира от римската епоха и е изсечена в естествена скала. Намира се на 5 метра от първия минерален извор, дълга е 2 метра, дълбока 1 метър и широка 0,75м. Според историците това е старинен саркофаг, а местното население е създадо легенда за Богородица и за нейната "чудодейна стъпка", затова и християни и мюсюлмани почитат това свято място и оставят конец или парче от дрехата си за здраве и щастие.

Шарапаните (винарски камък "Шарап таш")

Представяват скални вдлъбнатини, направени от хората преди 2600-2800 години. Археологически разкопки датират тези находки около VIII-VI в.пр.н.е. Това са изкуствено направени вдлъбнатини в скалите с дълбочина 20-70 см. и диаметър 50-180 см. Всяка шарапана се състои от малко и голямо басейнче с наклонен под и открито или закрито каналче. Името шарапана идва от турската дума шарап и

18

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

означава вино. Това показва, че в тях обитателите на тези места са преработвали грозде за вино. Счита се, че шарапаните са свързани с култа към бог Дионисий. Шарапани има в местностите „Каракая“, „Гарваница“, „Пожарището“, „Аврамов камък“ в землището на с. Минерални бани.

Има и други подобни паметници в района, с различни форми и размери. Има две теории за използването на тези интересни съоръжения: според едната това са винарни (за мачкане на гроздето за вино), а според другата - при рудодобив, за пречистване на стритата руда с вода. Според някои автори шарапаните са синхронни с мегалитните паметници (от I хилядолетие пр. Хр.) и са използвани дълго време.

Само в землището на село Брястово са открити над 200 бр. шарапани разположени на високи и труднодостъпни места, а в близост е открит древен златен рудник.

Тракийски култово-погребален комплекс от ранножелязната епоха

Намира се край с. Ангел войвода в местността Хисаря. Той представлява обширен комплекс от изсечени в скалите мегалитни съоръжения, скални ниши, гробница, жертвеник, шарапана и скален диск. Култово-погребалния комплекс датира от I хилядолетие преди Христа и е един от най-големите тракийски религиозни паметници в Хасковска област. Комплекса (наричан още Алтън тепе) е в процес на признаване за паметник от национално значение.

Крепост вр. Купена / Върга / Латницата

Тракийска, късноантична и средновековна крепост вр. Купена / Върга / Латницата с. Сърница се намира на едноименния връх, на 2.67 км северозападно по права линия от центъра на село Сърница. Стените на крепостта са изградени от ломен камък, споен с бял хоросан. Останки от крепостната стена се виждат само в северната част на билото.

Тракийска крепост на вр. "Орлови скали"

Тракийската крепост от новожелязната епоха се намира в местността "Орлови скали", на 3 км западно по права линия от центъра на село Сърница. Скалният комплекс е комплекс от интересни и величествени скали, някои от които достигат 30- 40 м. височина. Това е скален феномен, наподобяващ средновековен замък със здрави кули. Два скални откоса м/у скалите (Доган кая- Орлови скали) естествено защитават пространство от около 1.5 дка, допълнително преградено от крепостна стена от ломен камък, без спойка. Керамиката по повърхността е от 2-рата половина на I хил. пр. н. е.

19

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Трапецовидни скалноизсечени ниши по Улудере /река Харманлийска/

В Източни Родопи мегалитизмът се изразява в изключителна цивилизационна уникалност, съчетание от няколко типа мегалитни паметници срещани и по -други места, но поотделно. Най-многобройни са трапецовидните скални ниши. Най-често нишите са с височина до 1 м. и дълбочина 40-50 см. Разположени са по единично или на групи в редици, шахматно или без ред. Срещат се дори и легнали, в хоризонтално положение, но много рядко. Обикновено са на групи от 3-4 до 100, като досега са локализирани около 1200 отделни единици. Според някои археолози при всички тях съществуват едни и същи признаци - те са характерни само за определения район и са изработени така, че да се виждат възможно най-отдалече. Създадени са в скали по поречието на реките така, че да се виждат от посоката, от която са идвали хората. Направени са под навес или козирка, стените на трапецовидните ниши са специално полирани, за да се запазят колкото се може по-дълго. Те вървят в комплект с пещера, естествена или дълбана от човешка ръка. Някои от тези пещери са във форма на човешки очи, които гледат към небето. Десетки са наблюдателниците - специални площадки на труднодостъпни места, от които се открива широка панорама. Има и множество стълбища, които започват сякаш от нищото и свършват пак там. И огромен брой вдълбани в хоризонтални скали басейни с всевъзможна форма, големина и в най-разнообразни конфигурации. Тези скални структури винаги са групирани. Винаги между тях има и пряка видимост - от една структура могат да се наблюдават поне още две. Тези структури са система от светилища, която започва да се оформя още през неолита (седмо-шесто хил. пр.н.е.) и достига разцвета си през халколита (пето-първа третина на четвърто хил. пр.н.е.). Дело е на земеделска общност, която обитава равнините и притежава забележителни металургични и астрономически познания. Избрана група от тази общност се качва високо в планината за специфичен интелектуален труд, свързан с духовни нужди. Извършват го жреци учени. Там са им светилищата. Но там е и златото, а добивът му е свещено дело - златото се дава на боговете, за да се поддържа връзка с тях. И в други култури златодобивът е обожествявана дейност, която се осъществява от затворена група, за да се пази в тайна познанието. Скалните ниши са може би форма на шифроване на тази информация. Освен на злато Източните Родопи са богати и на мед, и на полускъпоценни камъни. През халколита тези находища вече са били известни и разработени. Хората от онази епоха са имали знанията и уменията да откриват, добиват и преработват метали. Разработвали са много рудници, владеели са сложни технологии за металодобив, защото са умеели да контролират огъня и да постигат високи температури за топене на рудата. Използвали са и геофизични

20

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

методи - търсенето на вода и метал с багети не е изобретение на нашата цивилизация.

Най-грандиозните ансамбли са скалните комплекси при Орлови скали с.Сърница, Алтън тепе с.Ангел войвода и Улу дере с.Боян Ботево. Всички те са в близост до култови комплекси, които имат визуална връзка помежду си. Съответно имат и визуална връзка с мегалитните паметници на община Черноочене, това са скален комплекс при с.Ночево и крепост с.Небеска и т.н.т. Тази уникална култура, а може би цивилизация е малко известна за европейските и световни културни институти. Тя няма писменост, а и останките от нея са непроучени и само мащабът на мегалитите недвусмислено говори за нея. Община Минерални бани има изработени проекти за туристически пътеки и предстои изграждането им.

Мегалитната култура /от гръцки Мегалос - голям и литос - камък/ включва три основни типа паметници: долмени /от бретонски дол - маса и мен - камък/, менхири - побити самостоятелни камъни и кромлехи или каменни огради, ограждащи обикновено окръжност. Интересно в случая е, че тези три типа паметници, имат твърде широко разпространение. Разпръснати са из цяла Европа - от Португалия до Кавказ и от Малта, на юг до Оркнейските острови в северна Англия. Освен на стария континент, те се срещат в Сирия, Израел, Ливан, северна Африка, дори и в Корея. По повод на широкото им разпространение, все още се спори дали тези съоръжения са продукт на един народ или пък са плод на независимите открития на различните етноси.

Таблицата по-долу представя изчерпателен списък на културно-историческите паметници на територията на община Минерални бани:

Таблица 1: Културно- историческите паметници
Източник: Общинска администрация Минерални бани

		Обект	Населено място	Вид	Значение
1		Църква "Св. Николай"	с.Сърница	худож.	местно
2		Къща на дядо Яню Петров		архитек.	местно
3	мега литни	Скални ниши, м. Наредените камъни		археол.	местно
4		Скални ниши, м. Побит камък		археол.	местно

21

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

		Обект	Населено място	Вид	Значение
5		Скални ниши, м. Сойката		археол.	местно
6		Скални ниши, м. Орлови скали		археол.	местно
7		Скални ниши, м. Каракая		археол.	местно
8		Крепост от желязната епоха, м. Калето		археол.	местно
9		Крепост от новожелязната епоха, м. Орлови скали		археол.	местно
10		Скална винарна - шарапана, м. Бейбозалък		археол.	местно
11		Средновековна крепост, м. Купена		археол.	
12		Средновековен некропол, м. Гешовица	археол.	местно	
13		Късноантична и средновековна крепост	с.Татарево	археол.	местно
14		Селище от ранновизантийската епоха и средновековието, м. Лозята		археол.	местно
15		Средновековна църква, м. Хисаря		археол.	местно
16		Тракийска зидана гробница, м. Хисаря		археол.	местно
17		Могилен некропол на югоизток от селото		археол.	местно
18		Крепост от ранновизантийската епоха и средновековието, м. Хисаря	с.Караманци	археол.	местно
19		Селище от римската и ранновизантийската епоха на изток от селото		археол.	местно
20		Историческа местност вр. Аида	с.Минералн и бани	истор.	местно
21		Ист. място - скала "Ай каас" и пещера под нея от хайдушкото движение		истор.	местно
22		Историческо място, м. Тирфилика от хайдушкото движение		истор.	местно
23		Останки от крепост, м. Св. Дух		археол.	

22

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

		Обект	Населено място	Вид	Значение	
24	шарапани	Винарски камък "Шарап таш", м. Кара кая		археол.	местно	
25		Винарски камък "Шарап таш", м. Гарваница		археол.	местно	
26		Винарски камък "Шарап таш", м. Пожарището		археол.	местно	
27		Винарски камък "Шарап таш", м. Аврамов камък		археол.	местно	
28		Праисторическо селище, м. Банска река		археол.	местно	
29		Селище от желязната епоха на левия бряг на р. Банска		археол.	местно	
30		Надгробна могила на левия бряг на р. Банска		археол.	местно	
31		Антично и средновековно селище в селото и северно от него		археол.	местно	
32		Крепост от желязната епоха, м. Асара		с.Сираково	археол.	местно
33		Надгробна могила в селото до кметството			археол.	местно
34		Раннохристиянска църква, м. Егрек дере		с.Спахиево	археол.	местно
35		Антично и средновековно селище, м. Бейското	археол.		местно	
36		Средновековен некропол, м. Бейското	археол.		местно	
37		Църква "Св. Атанасий"	с.Сусам	худ.	местно	
38		Праисторическо селище северно от селото		археол.	местно	
39		Надгробна могила, м. Могилата		археол.	местно	
40		Селище от римската епоха, м. Пърженка		археол.	местно	
41		Могилен некропол, м. Пърженка		археол.	местно	
42		Основи на стара църква, м. Таушантепе		археол.	местно	

23

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

		Обект	Населено място	Вид	Значение
43		Скална гробница, м. Хисаря	с.Ангел войвода	археол.	местно ³
44		Скален жертвеник, м. Хисаря		археол.	местно ¹
45		Скален диск, м. Хисаря		археол.	местно ¹
46		Скални ниши, м. Хисаря		археол.	местно ¹
47		Скална винарна, м. Хисаря		археол.	местно ¹
48		Крепост от ранновизантийската епоха, м. Хисаря		археол.	местно ¹
49		Тракийска крепост, м. Градището	с.Брястово	археол.	местно
50		Останки от църква, м. Градището		археол.	местно
51		Средновековен некропол, м. Юртовете		археол.	местно
52		Средновековно селище, м. Анатемата		археол.	местно

Читалища и културна дейност

На територията на общината има 6 читалища - в селата Минерални бани, Сусам, Караманци, Боян Ботево, с.Сърница, с. Сираково. Всички читалища развиват читалищна дейност - библиотеки, самодейни състави и др. Към читалището в с.Минерални бани има две женски групи за автентичен фолклор, а в с.Сусам - една мъжка фолклорна група. Ежегодно читалищата организират селищни празници /събори/с богата културна програма.

В село Минерални бани по-значими културни събития, които привличат много гости и участници от страната и чужбина са „Празника на минералната вода, здравето и красотата” и „Международния детски етнофестивал”. На проведения на 1 и 2 юни 2014г. фестивал участват близо 2000 деца от различни региони на България и от Полша, Хърватия, Молдова, Румъния, Турция, Македония, Сърбия, Босна и Херцеговина.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПАРТНЬОРСТВА

³ Представява археология от ранновизантийска епоха (Алтън тепе), която е в процес на признаване за паметник от национално значение

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Въпреки безспорния си потенциал за развитие на специализиран туризъм, община Минерални бани не би могла сама да сглоби и предложи цялостен продаваем туристически продукт. Аналогично в съседство на общината са разположени общини, на чиято територията могат да се видят уникални и атрактивни обекта, които обаче по отделно не са в състояние да осигурят дълъг престой и търсено преживяване на посетителите.

Съществуват следните възможности за формиране и предлагане на единен регионален туристически продукт:

Туристически район Минерални бани- Черноочене- Стамболово - Маджарово- Крумовград- Кирково -Джебел

В съседство на община Минерална баня се намират общините Черноочене /23км./, Стамболово /40км./, Маджарово /90км./, Крумовград /85км./, Кирково /80км./, Джебел /58км./,/. Всичките общини притежават :

- сходни природни ресурси - обхващат части от Източни Родопи с богато биоразнообразие и голям брой защитени територии;
- антропогенни ресурси - богато културно-историческо наследство; сходни и допълващи се антропогенни паметници; тракийски крепости;
- мегалитни паметници, които не се срещат никъде другаде извън Източни Родопи - скалните ниши и шарапаните;
- удобни транспортни междуобщински връзки.

Забележителностите в обхвата на туристическия район са част от уникалното културно наследство на Югоизточна Европа и са включени в културните коридори на Югоизточна Европа и европейските културни пътища.

Регионален туристически продукт: Хасково - Димитровград - Стамболово

Туристическият пакет включва културните и исторически забележителности на общините Хасково, Димитровград и Стамболово, като ги представя в 4 теми: „Пролет в Област Хасково”, „Духът на Тракия от древността до днес”, „Градове и художествено изкуство” и „Есенни музикални празници”. Всяка тема включва няколкодневна програма с посещения на културни мероприятия и разнообразни маршрути в трите общини.

Община Кърджали

25

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Община Кърджали е територия с необикновено минало и богата история. В продължение на три хилядолетия този край е бил люлка на различни цивилизации и култури. Тук са си дали среща траки, елини и римляни, славяни и прабългари, византийци и латинци.

Районът на Кърджали е добре известен с многобройните крепости и храмове, датиращи от древността. В съчетание с богатото, разнообразно и добре опазено природно наследство, районът е утвърдена туристическа дестинация.

Община Момчилград

Община Момчилград притежава богат природен потенциал и културна история. Наличието на природни феномени, културно-исторически паметници и разработени атракции в съчетание с благоприятните климатични условия, разнообразна флора и фауна предпоставят развитието на туризма.

В с. Татул се намира уникалното светилище на митичния Орфей, което се е превърнало в един от най-посещаваните обекти на културния туризъм.

Град Пловдив

Втори по големина в България, Пловдив е най-древният жив град в Европа. От момента на своето възникване през 6 хил. пр. Хр. до днес градът е обитаван без прекъсване. Древната хубост на Пловдив, неговото стратегическо местоположение и културните събития през цялата година го определят като място за непрекъснати срещи на култури и цивилизации.

Днес Пловдив предлага многообразно културно-историческо наследство и природни забележителности, което го превръща в притегателно място за български и чуждестранни туристи.

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И УСЛУГИ

СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН, МЕСТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ И ТУРИСТИЧЕСКИ ХИЖИ

По данни от общинската администрация (май 2014г.), на територията на община Минерални бани са регистрирани общо 28 обекта /една, две и три звезди/, с общ капацитет 510 легла, разпределени както следва:

26

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- три хотела в село Минерални бани с категория „три звезди“ с капацитет от 158 легла;
- седем хотела и частни квартири/къщи за гости в село Минерални бани с категория „две звезди“ с капацитет от 93 легла;
- 14 хотела и частни квартири/къщи за гости в село Минерални бани с категория „една звезда“ с капацитет от 197 легла;
- три къщи за гости в село Брястово с капацитет от 23 легла;
- хижа „Аида“ разположена на връх „Аида“ с капацитет от 39 легла.

В село Минерални бани се изграждат 5 къщи за гости с финансиране, осигурено по ПРСР.

В ДФЗ са представени проектни предложения за изграждането на още 8 къщи в село Минерални бани и 7 къщи в с. Брястово. Финансовият източник е ПРСР.

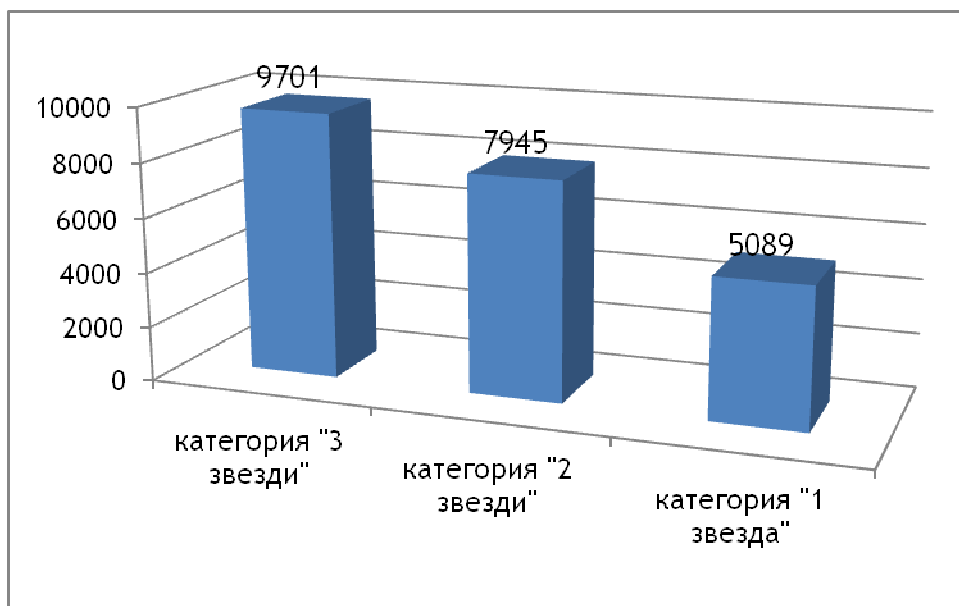
Отделно от това в с. Брястово с частни средства се строят 3 къщи за гости във възрожденски стил.

Довършителни строително-монтажни дейности се извършват на хотел „Божур“, който ще работи като база за балнеолечение на НОИ с капацитет от 140 легла. Възложител на обекта е МТСП.

„Неохим“ АД е възложител на довършителните СМР на хотел „Здравец“, който ще бъде с категория „пет звезди“ и с капацитет от 150 легла.

Общинската администрация е придобила собственост върху сградата на бившата педагогическа гимназия в село Минерални бани. Целта е сградата да се преустрои и използва за рехабилитация и възстановяване.

По данни на общинската администрация, през 2013г. най-много нощувки (43%) са реализирани в хотелите с категория „три звезди“, следвани от хотелите и частните квартири/къщите за гости с категория „две звезди“ (35%) и хотелите и частните квартири/къщите за гости с категория „една звезда“ (22%).

Диаграма 1: Реализирани нощувки за 2013 година в средствата за подслон и местата за настаняване
Източник: Общинска администрация Минерални бани

Най-посещавани са хотелите с категория „три звезди“ и по-специално хотел „България“, най-вероятно заради наличието на басейн с минерална вода и близостта до областният център Хасково.

Заслужава си да се отбележи значителния скок в реализираните нощувки за периода 2012г.-2013г.: през 2012г. по данни на НСИ общият брой на нощувките е 14 202, а през 2013г. броят на нощувките нараства на 22 735 т.е. нарастването е с 60%.

Таблица 2: Туристопоток през 2014 година
Източник: Общинска администрация Минерални бани

	Общ брой туристи	българи	чужденци	Общ брой нощувки
януари 2014г.	1176	1066	110	2052

	Общ брой туристи	българи	чужденци	Общ брой нощувки
февруари 2014г.	1099	1016	83	1937
март 2014г.	1193	1092	101	2051
април 2014г.	947	832	115	1564
Общо	4415	4006	409	7604

От представените в Таблица 2 данни за туристопотока могат да се направят следните изводи:

- чуждестранните туристи са 9% от всички туристи;
- преобладаващо престоят на туристите е за 1 нощ.

ЕКСПОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ АТРАКЦИИ

В момента на територията на общината се изпълняват следните проекти, чиято цел е експониране на местното природно и културно богатство:

- изграждане на туристическа атракция на закрито "Терариум", която ще експонира местните влечуги и земноводни;
- изграждане на туристическа атракция на открито "Чифте баня", намираща се непосредствено до минералния извор и ще бъде реплика на старата Чифте баня. По своята същност представлява водна атракция, пресъздаваща поверие, свързано с лековитите свойства на минералната вода;
- изграждане на шест туристически еко пътеки, които ще експонират природното и културно наследство и по-специално „Голямо градище“ (крепост и шарапана); „Гарваница“ (светилище, шарапана); „Ангелов камък“ (шарапани); „Пожарището“ (шарапани); „Тантибунар“ (рудник); „Айкаас“ (пещери, рудник); Градището“ (крепост, пещера); Каракая „Черен камък“ (скални ниши); „Орлови скали“ (крепост, светилище, скални сърца, скални ниши, рудник, пещери); „Купена“ (крепост, шарапана); „Побит камък“ (скални ниши); „Сечището“ (скални винарни); „Наредените камъни“ (скални ниши); „Улу Деро“ (скални ниши), Алтън тепе „Хисаря“ (крепост, светилище, шарапана, скални ниши).

29

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Предвидени са указателни табели, места за отдих, спортни уреди. Финансирането е по ПРСР.

В партньорство с общините Маджарово, Стамболово, Джебел, Кирково, Крумовград и Черноочене е разработено проектно предложение за социализация на археологическите недвижими културни ценности и експонирането им чрез интерактивни технологии. Предвидено е обособяване на съществуваща хижа, общинска собственост в КИЦ. Центърът се намира в село Брястово. В него ще има макети на мегалитните паметници от района, а също и виртуална изложба на последните. Източникът на финансиране е Програма БГ08 „Културно наследство и съвременни изкуства”, съфинансира от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.

СПОРТНО-РАЗВЛЕКАТЕЛНИ СЪОРЪЖЕНИЯ И УСЛОВИЯ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН ОТДИХ

Спортната база, с която разполага община Минерални бани е недостатъчна и включва:

- футболно игрище в с.Минерални бани;
- асфалтови площадки към двете училища в общината;
- игрища за тенис и волейбол - до хотел Изворите в с.Минерални бани.

Общината е представила проектно предложение в ДФЗ, с което е кандидатствала за БФП по ПРСР за изграждане на два футболни стадиона - в селата Сусам и Караманци.

Общинският център не разполага с физкултурен салон. При наличието на леглова база, изграждането на закрыта спортна зала ще открие нови възможности пред общината, свързани с целогодишно домакинство на турнири и лагери за тренировка на спортисти.

В общината има голям брой микроязовири, които понастоящем се използват най-вече за напояване и риболов. Не са експлоатирани възможностите за превръщането им в места за краткотраен отдих.

Излаза на язовир Тракиец е сериозно предизвикателство за развитие на риболов и водни спортове.

30

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Парковата среда в общинския център се благоустроява по проект, финансиран по ПРСР. В рамките на друг проект, финансиран по Програмата за Европейско териториално сътрудничество България-Гърция 2007-2013г. се изгражда оранжерия за цветя. Последната освен, че ще насърчи социалното предприемачество, ще осигурява растителност и цветя за поддържане на градинките и парковете в населените места в общината.

ИНФОРМАЦИОННО ОБСЛУЖВАНЕ И РЕКЛАМА

Към момента на територията на общината няма действащ туристически информационен център. Изградения с финансиране от предприєдинителните фондове ТИЦ към крепостта „Свети Дух“ в с. Минерални бани не работи.

Проектът, представен за финансиране по Програма БГО8 „Културно наследство и съвременни изкуства“, съфинансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство предвижда изграждането на КИЦ в близост до с. Брястово.

Предвижда се изграждане на нов туристически информационен център в Минерални бани, за който е направен технически проект и се очаква финансиране в новия програмен период.

Рекламирането на общината като туристическа дестинация се извършва от редица сайтове - bghotelite.com, pochivka.bg, journey.bg, bulgariatravel.org. и др. Рекламата касае отделните хотели или забележителности.

Не се рекламират обаче пакети, включващи маршрути и дейности, които биха уплътнили престоя на туристите, а защо не и да го удължат.

ИНСТИТУЦИИ И ОРГАНИЗАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ТУРИЗМА

Регистрирано е Сдружение „Център за развитие на община МБ“ с общинско участие, което на практика не извършва дейност.

Клубът по туризъм „Гарваница“ организира и провежда скално катерене в местността „Гарваница“.

Към общината работи Консултантски център за бизнес подкрепа и насърчаване на инвестициите в Минерални бани, който оказва подкрепа при

31

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

подготовка за стартиране на бизнес, информация за финансиране и инвестиции, подкрепа за бизнес администриране и др.

Подготовката и изпълнението на проекти, засягащи развитието на общината, в това число и туризма се подлагат на открити обществени обсъждания. Последните се обявяват в интернет страницата на общината и със съобщения на обществени места.

КАДРОВО ОБЕЗПЕЧАВАНЕ

Община Минерални бани не оставя встрани от трайно установилата се тенденция в туризма, развитието на специализирана туристическа инфраструктура да изпреварва значително развитието и подготовката на кадри. От недостига на квалифициран и мотивиран персонал са засегнати семейните хотели, къщите за гости, местата за хранене. Характерно за персонала е текучеството, съвместяването на трудови функции, слабата приобщеност към фирмата, в която работят, което прави инвестициите в обучение до голяма степен рискови.

Наеманите служители са основно без квалификация поради факта, че завършилите колежи и университети предпочитат работа в по-големите туристически курорти /с по-голямо заплащане/ или в чужбина и в други сектори на икономиката.

Кадрите за туризма се подготвят в Професионалната гимназия по туризъм в гр. Хасково. В близост до община Минерални бани работят два професионални центъра, които подготвят кадри за туризма - в град Кърджали и град Пловдив.

СПОМАГАТЕЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА МРЕЖА

В община Минерални бани единственият вид транспорт е автомобилният.

Дължината на пътната мрежа на общината е 73,25 км. Представена е от два третокласни пътя: II - 506 и III - 806 от републиканската пътна мрежа и седем четвъртокласни пътя. Третокласните пътища съставляват 27,95 км., а четвъртокласните пътища са 45,3 км.

32

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Цялата пътна мрежа в общината е асфалтирана. Пътят до гр.Хасково е в отлично състояние. В отлично състояние е и отсечката от третокласния път Пловдив - Кърджали /с.Сусам - с.Караманци/, която преминава през територията на общината.

На територията на общината няма пътища с паважна, трошено-каменна или баластрена настилка.

За рехабилитация на общинската пътна мрежа се изпълняват проекти, финансирани по ПРСР.

Незадоволително остава състоянието на пътя до връх „Аида“. Има готов технически проект за рехабилитацията му.

Всички села в общината имат връзка както с общинския, така и с областния център. Ежедневно през общината се движат автобуси към Хасково, Пловдив, София и Кърджали.

КОМУНИКАЦИИ

Телекомуникационните услуги в общината са с добро качество. Всички села са телефонизирани и имат Интернет достъп. Почти 90 % от населението ползва услугите на мобилните оператори.

Енергоснабдяването в общината се извършва от „ЕВН България“- гр. Пловдив. В общината няма не електрифицирани населени места. Мрежата позволява в бъдеще да бъдат увеличени товарите и съответното електропотребление.

Територията на общината разполага с добри в количествено и качествено отношение водоизточници, които на места не се използват рационално, което води до периодичен недостиг на вода.

Дейностите по водоснабдяване и канализация в общината се осъществяват от поделението на „ВиК” - Хасково, което поддържа и стопанисва съответните мрежи.

Всички населени места са водоснабдени. Водопроводната мрежа се състои от вътрешни водопроводи - 60% и външни - 40%. Твърде дългата, амортизирана и неефективно изградена преносна система е проблем, чието решаване е приоритетно за настоящото общинско ръководство.

Водоснабдяването на промишлеността в Община Минерални бани се осъществява от същата водопреносна мрежа, която се използва за питейни нужди.

В някои от селата през последните няколко години е изградена канализационна мрежа - с. Боян Ботево - цялостно, с. Сираково -цялостно, с.

33

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Караманци - частично, с. Сърница - частично, с. Ангел Войвода - частично, с. Сусам - частично, с. Минерални бани - частично.

Към настоящия момент само в с. Сърница има изградено пречиствателно съоръжения за отпадните води.

Общинското ръководство продължава усилено да работи в насока изграждане на канализация и пречиствателни съоръжения във всички населени места в общината, като приоритетни в момента са с. Брястово и с. Минерални бани.

В общината има организирано сметосъбиране във всички села. Битовите отпадъци се събират в контейнери /бобри/ и се извозват от фирма концесионер.

С финансиране, осигурено от ПРСР се изпълняват следните проекти:

- рехабилитация на напорен водопровод от помпена станция „Щъркелите“ до с. Минерални бани и с. Татарево;
- рехабилитация и доизграждане на вътрешната водопроводна мрежа на с. Минерални бани;

С финансиране, осигурено от ПИП „Растеж и устойчиво развитие на регионите“ се изпълнява проект „Доизграждане на гравитачен водопровод от каптажи село Сърница до ПС „Караманци“.

През февруари 2014г. общината е представила още два проекта за финансиране от ПУДООС:

- рехабилитация на гравитачен водопровод от каптажи село Сърница до ПС „Сърница“;
- изграждане на ПСОВ за село Боян Ботево.

Благоустройство

През последните години са асфалтирани улици в селата където се изгражда канализация за отпадните води (с. Сърница и с. Караманци). Все още обаче има селища, които са с частично изградена улична мрежа. Предстои да се предприемат действия за подобряване на уличната мрежа във всички села - да се асфалтират максимален брой улици, да се оформят и изградят тротоари, да се възстановят, изградят и поддържат парковете и зелените площи във всички населените места.

Здравно обслужване

34

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Медицинското обслужване на населението в общината е организирано в 3 амбулаторно -поликлинични заведения. Те се намират в с. Минерални бани, с. Караманци и с. Боян Ботево. В Минерални бани работят 1 лекар, 1 акушерка, 2 стоматолози. В с.Караманци - 1 лекар, 1 стоматолог и 1 медицинска сестра, а в с.Боян Ботево - 1 лекар. Този медицински персонал обслужва населението и от околните села. В село Караманци работи дрогерия за снабдяване на населението с медикаменти от първа необходимост.

Специализираната медицинска и болнична помощ се осъществява от здравните заведения и МБАЛ в гр. Хасково. Спешните случаи се обслужват от Центъра за спешна медицинска помощ - гр. Хасково.

В момента в с. Минерални бани няма аптека, но общинското ръководство се е заело да намери скорошно решение на този проблем.

СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Селското стопанство е доминиращ отрасъл за повечето населени места в общината. В общината съществуват благоприятни почвено - климатични условия за развитие на растениевъдството. Умерено средиземноморският климат е важен фактор за отглеждането на сравнително голямо разнообразие от селскостопански култури.

Екологичната природа в общината е подходяща за отглеждане на билки и етерично - маслени култури.

Земеделските територии в общината са общо 96 987 дка. и представляват 52% от площите на общината. Наличната обработваема земя е 68 099 дка. Основните земеделски култури са: зърнено-фуражните (пшеница), лозовите насаждения и техническите култури (слънчоглед, тютюн).

Общината е известна с високи средни добиви от винени лозя 400 кг от декар. В с. Сусам се отглеждат едни от най-качествените сортове грозде в страната - „Мерло”, „Памид”, „Мускат бианко”, „Мускат джианко”, „Вилние”, „Каберне совиньон”, „Мавруд” и „Шира”.

Все повече се развива и оранжерийното производство на зеленчуци. В с. Минерални бани има оранжерия разположена на площ от 20дка. за отглеждане на зеленчуци /домати, краставици, марули и др./, като за отопление на оранжерията се използва минералната вода.

В землището на с. Брястово има създаден масив в който се отглеждат череши. В землището на с. Спахиево се отглеждат круши, праскови, кайсии и ябълки.

35

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Проблем в общината е липсата на напоителна техника и инвентар, което пречи за осигуряването на високи добиви.

Животновъдството в община Минерални бани е концентрирано в частния сектор и се характеризира с висок относителен дял на дребните стопанства. От селскостопанските животни в общината се отглеждат: говеда, овце, кози, свине, птици и пчели.

Те се намират в личните стопанства, като продукцията се използва предимно за самозадоволяване на нуждите на съответните домакинства. Говедовъдството в община е застъпено в равнинната част в селата Сусам, Татарево, Сираково, Минерални бани.

От местните продукти с най-висок дял е месото от едър рогат добитък. В най-големи количества е производството на краве мляко - 4 600 хил. литра, което е нараснало почти два пъти в сравнение с 2001 год., когато е било 2 351 хил. литра.

SWOT АНАЛИЗ

SWOT анализът като аналитичен инструмент, ползван при разработване на стратегическите документи, дава възможност в синтезиран вид да се очертае една комплексна картина на туризма в община Минерални бани. В систематизиран вид, на базата на анализа, се очертават силните и слабите страни в досегашното състояние на сектора. На основата на оценките на потенциалите и ресурсите, с които разполага общината и очакваната политическа и макроикономическа среда се очертават възможностите и заплахите в развитието.

На основата на извършения анализ на ситуацията може да се обобщят следните компоненти на анализа:

Силни страни - S	Слаби страни - W
<p>1. Добро географско положение - близост до посещавани туристически дестинации, главен път (бъдеща магистрала „Тракия“), Гърция и Турция</p> <p>2. Наличие на лековити минерални извори</p>	<p>1. Недостатъчна степен на експониране на природните забележителности и културно-историческите паметници</p> <p>2. Неработещи бази за балнеолечение</p> <p>3. Краткосрочни престои на туристите</p> <p>4. Недостатъчно развита</p>

36

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Силни страни - S	Слаби страни - W
<p>3. Придобито право на безвъзмездно управление и ползване на находището на минерална вода</p> <p>4. Наличие на природни забележителности и културно-исторически паметници</p> <p>5. Наличие на частни инициативи, които могат да бъдат доразвити и превърнати в туристически атракции</p> <p>6. Инициативна местна власт и административен капацитет за изпълнение на проекти</p>	<p>инфраструктура за спорт</p> <p>5. Амортизирана водоснабдителна мрежа</p> <p>6. Недостатъчна степен на изграденост на канализационната система и уличната мрежа</p> <p>7. Липса на информационен център</p> <p>8. Липсва рекламиране на цялостни туристически пакети</p> <p>9. Недостиг на квалифициран персонал</p> <p>10. Недостатъчно използване на минералната вода</p>

Възможности - O	Заплахи - T
<p>1. Наличие на публично финансиране за инициативи в областта на туристическото развитие</p> <p>2. Развитие на трансгранично сътрудничество</p> <p>3. Насърчаване на ПЧП като водещ инструмент за изпълнение на инфраструктурни проекти</p> <p>4. Използване на съвременни технологии за представяне на туристически продукти и услуги</p>	<p>1. Продължаване на икономическата криза в страната, региона и ЕС</p> <p>2. Непълноценно оползотворяване на природните и антропогенни ресурси</p> <p>3. Отрицателно влияние на последствията от климатичните промени</p>

37

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Възможности - О	Заплахи - Т
5. Изграждане на партньорства със съседни общини	

38

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Визия

Визията синтезира оценката за потенциала на общината, която съвпада с желаното бъдещо развитие.

До 2020г. община Минерални бани да се превърне в европейски балнеоложки курорт и културен център, предпочитан за практикуване на селски туризъм

Визията носи основните черти на позитивни представи и очаквания за:

- за осигуряване на условия за връщане на славата на общината като балнеоложки курорт;
- за развитието на различни видове туризъм - селски, културен, балнеоложки.

Целевата група на Стратегията са:

- туристическият поток в Източни Родопи по посока на античния и средновековен град Перперикон и светилището на Орфей до с. Татул;
- туристическият поток в Източни Родопи по направление Черноочене-Стамболово - Маджарово- Крумовград- Кирково -Джебел;
- туристите и гостите в община Минерални бани с планиран краткотраен престой;
- пациентите на балнеолошко лечение и придружаващите ги лица с планиран дълготраен престой;
- пенсионни европейски фондове и работници, работещи при вредни условия на труд;
- деца, учачи, студенти и спортни клубове.

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Стратегическите цели, които си поставя настоящата стратегия са:

Стратегическа цел 1: Минерални бани да се утвърди като европейски балнеоложки център чрез модернизиране, разширяване и надграждане на МТБ /материално техническата база/ за балнеолечение и съпътстващата я инфраструктура;

39

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Стратегическа цел 2: Повишаване на капацитета и конкурентоспособността на туризма чрез повишаване на качеството на предлаганите услуги и стимулиране на бизнеса;

Стратегическа цел 3: Развитие на устойчиви форми на туризъм чрез диверсификация на туристическия продукт и създаване на културни атракции популяризиращи местното културно-историческо и природно наследство.

Постигането на непосредствените цели в по-дългосрочен хоризонт ще доведе до:

- превръщане на визията в реалност;
- постигане на общата цел.

Осем са приоритетите, на чието изпълнение залага настоящата стратегия:

1. Модернизиране, разширяване и надграждане на МТБ
2. Подобряване на обслужващата инфраструктура
3. Подобряване на техническата инфраструктура
4. Опазване на околната среда и включване на бизнеса в туристическото обслужване
5. Създаване на условия за подобряване капацитета на кадрите в туристическия сектор;
6. Маркетинг и реклама на туристическия продукт
7. Разработване и изграждане на нови атракции;
8. Социализация на природните забележителности и културно-историческите паметници.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В рамките на всеки приоритет са дефинирани мерки и дейности (проектни идеи, изпълняващите се към май 2014г. проекти и проекти, представени за финансиране през различни финансиращи програми). Приложение №1 представя Дейностите за постигане на целите на Стратегията, където за отделните дейности /проекти или проектни идеи/ е посочен статуса към май 2014г. и възможните източници на финансиране.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЯТА

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на туризма по физически характеристики. За целите на Стратегията се използват два вида индикатори:

- индикатори за резултат;
- индикатори за продукт.

Индикаторите за продукт измерват степента на изпълнението на проектите, а индикаторите за резултат измерват директния ефект от изпълнението на проектите върху развитието на туризма в община Минерални бани.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
СЦ1: Минерални бани да се утвърди като европейски балнеоложки център чрез модернизиране, разширяване и надграждане на МТБ /материално техническата база/ за балнеолечение и съпътстващата я инфраструктура					
Приоритет 1.1: Модернизиране, разширяване и надграждане на МТБ					
Изпълнени проекти по Приоритет 1.1	брой	Отчети ПРСР, ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г", общинска администрация, Правителствени програми	годишно	0	30
Изградени къщи за кости	брой	Отчети ПРСР, Отчети общинска администрация	годишно	0	23
Изграден рехабилитационен център	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	1
Пуснати в експлоатация нови хотели	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	5
Изградена/подобнена инфраструктура за масово балнеолечение	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	10

44

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Приоритет 1.2: Подобряване на обслужващата инфраструктура					
Изпълнени проекти по Приоритет 1.2	брой	Отчети ПРСР, ФМ на ЕИП	годишно	0	11
Изградени обекти на спортната инфраструктура	брой	Отчети ПРСР	годишно	0	5
Изградени/ рехабилитирани обекти на културната инфраструктура	брой	Отчети ПРСР	годишно	0	2
Действащи информационни центрове	брой	Отчети ПРСР, общинска администрация	годишно	0	3
Приоритет 1.3: Подобряване на техническата инфраструктура					
Изпълнени проекти по Приоритет 1.3	брой	Отчети ПРСР, ПУДООС	годишно	0	8

45

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Дял на селата с туристически потенциал с подобрена инфраструктура	%	Отчети ПРСР, ПУДООС	годишно	0	100
СЦ2: Повишаване на капацитета и конкурентоспособността на туризма чрез повишаване на качеството на предлаганите услуги и стимулиране на бизнеса					
Приоритет 2.1: Опазване на околната среда и включване на бизнеса в туристическото обслужване					
Изпълнени проекти по Приоритет 2.1	брой	Отчети ПРСР, ПУДООС, ОПОС	годишно	0	8
Действащи структури в сферата на туризма с участие на частния сектор	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	2
Приоритет 2.2: Създаване на условия за подобряване капацитета на кадрите в туристическия сектор					
Изпълнени проекти по Приоритет 2.2	брой	Отчети ПРСР, ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г", общинска администрация	годишно	0	9

46

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Изграден Център за професионално обучение	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	1
Обучен персонал	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	60
Обучени служители на общинската администрация в областта на туризма	брой	Отчети ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г"	годишно	0	5
Приоритет 2.3: Маркетинг и реклама на туристическия продукт					
Изпълнени проекти по Приоритет 2.3	брой	Отчети ПРСР, ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г", общинска администрация, ФМ на ЕИП	годишно	0	16
Действаща информационно-резервационна система	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	1
Изградени партньорства за общо туристическо предлагане	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	3

47

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Степен на дигитализация на културното наследство	%	Отчети ФМ на ЕИП	годишно	0	100
Изпълнени дейности за реклама и информационно осигуряване	брой	Отчети общинска администрация	годишно	0	20
СЦЗ: Развитие на устойчиви форми на туризъм чрез диверсификация на туристическия продукт и създаване на културни атракции популяризиращи местното културно-историческо и природно наследство					
Приоритет 3.1: Разработване и изграждане на нови атракции					
Изпълнени проекти по Приоритет 3.1	брой	Отчети ПРСР, ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г"	годишно	0	8
Утвърдени нови фестивали	брой	Отчети ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г"	годишно	0	2
Действащи атракции	брой	Отчети ПРСР, ПТГС"Б-Т", ПТГС"Б-Г"	годишно	0	9

48

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Приоритет 3.2: Социализация на природните забележителности и културно-историческите паметници					
Изпълнени проекти по Приоритет 3.2	брой	Отчети ПРСР, ФМ на ЕИП	годишно	0	15
Дял на социализираните природни забележителности и културно-исторически паметници	%		годишно	0	100%

49

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Новосъздадени работни места в сектор "Хотелиерство и ресторантьорство"	брой	ТСБ	годишно	103 /за 2012г./	200
Увеличаване на ДМА в сектор "Хотелиерство и ресторантьорство"	хиляди лева	ТСБ	годишно	5 260 /за 2012г./	20 000
Увеличаването на приходите в общинския бюджет от туризъм	%	общинска администрация	годишно		50%
Увеличаване броя на нощувките	брой	общинска администрация	годишно	22 735 /за 2013г./	
Увеличаване броя на туристите	брой	общинска администрация	годишно		

50

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА СТРАТЕГИЯТА

В изпълнение на Договор № 190 У от 09.05.2014г. между Община Минерални бани и „Българо-австрийска консултантска компания“ АД са разработени Правила за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на политики от община Минерални бани, в това число и настоящата Стратегия.

Правилата за мониторинг, контрол и последваща оценка на Стратегията за развитие на туризма включват следните компоненти:

- i. Органи и средства за наблюдение, методи на работа;
- ii. Анализ, сравняване и оценка на резултатите и предложение за корекции при значими отклонения;
- iii. Докладване и предприемане на корекции при значими отклонения

НАБЛЮДЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Структурите за наблюдение на Стратегията са:

Общински съвет на община Минерални бани:

- ✓ Обсъжда и приема, по предложение на кмета на общината Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ По предложение на Кмета на общината приема актуализираната Стратегия за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ Одобрява Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Стратегията;
- ✓ Приема, по предложение на кмета на общината, списък с физически лица и представители на юридически лица, които имат отношение към развитието на община Минерални бани и които да бъдат включвани в процеса по формиране на местни политики и в Групата за наблюдение на изпълнението на общинските местни политики⁴;
- ✓ Определя свой представител в Групата за наблюдение.

Кмет на община Минерални бани:

⁴ Наричана по-долу Група за наблюдение

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ✓ Организира изработването на Стратегия за развитие на туризма за периода 2014-2020г. и я внася за обсъждане и приемане от Общинския съвет;
- ✓ Ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Стратегия за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ Представя Годишните доклади за наблюдение изпълнението на Стратегията за одобряване от Общинския съвет;
- ✓ Определя състава на Групата по наблюдение;
- ✓ Предлага списък на физически лица и представители на юридически лица, които имат отношение към развитието на общината, които да бъдат включвани в процеса по формиране на местна политика и в Групата за наблюдение;
- ✓ Утвърждава системата от индикатори за наблюдение на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ Разглежда предложенията (ако има такива) на Групата за наблюдение за актуализация на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г., одобрява ги и ги внася за окончателно одобрение от Общинския съвет.

Група за наблюдение

Групата има 5 членен състав, включващ:

- Секретар/ Заместник кмет на общината;
  - Директор на дирекция „Специализирана администрация“;
  - Директор на дирекция „Обща администрация“;
  - Представител на Общинския съвет;
  - Представител от Списъка на физически лица и представители на юридически лица, които имат отношение към развитието на общината.
-
- ✓ Участва в разработването на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г., включително и системата от индикатори за наблюдение, като осигурява съгласуваност между Стратегията и другите местни политики. В случай на разминаване между отделните документи, прави предложение за промени с цел постигане на вътрешна съгласуваност;
  - ✓ Периодично (на всеки 12 месеца) прави преглед на системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
  - ✓ Прави предложения пред Кмета на общината, свързани с нуждата от актуализация на системата от индикатори, методиката за събиране на информация по индикатори и т.н.;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ✓ Периодично (на всеки 12 месеца) извършва преглед на постигнатия напредък;
- ✓ Периодично (на всеки 12 месеца) разглежда резултатите от изпълнението на дейностите и степента на достигането на целите;
- ✓ Разглежда резултатите от оценките, ако такива са възложени;
- ✓ Прави предложения пред Кмета на общината за актуализация на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ Организира публично обсъждане на Годишния доклад за наблюдение и на доклада от оценката;
- ✓ Участва в изготвянето на Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ Въз основа на информацията за постигнатите индикатори на ниво приоритет извършва анализ и преценка на постигането на индикаторите от Матрицата на индикаторите за наблюдение и контрол на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.;
- ✓ В случаи на отклонения от планираните стойности или риск от неизпълнение прави предложения за корекции на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г.

Дирекция „Специализирана администрация“

- ✓ Играе водеща роля в общинската администрация при изработването на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г., включително и системата от индикатори за наблюдение;
- ✓ Съвместно с Групата за наблюдение изготвя Годишните доклади за наблюдение;
- ✓ Извършва текущо наблюдение на изпълнението на Стратегията за развитие на туризма за периода 2014-2020г. - при отчитане от съответния Изпълнител на всеки един проект;
- ✓ Всяка година преди изготвянето на Годишният доклад за наблюдение изготвя информация за постигнатите индикатори на ниво приоритет;
- ✓ Представя на Групата по наблюдение информация за постигнатите индикатори на ниво приоритет.

Средствата за наблюдение и контрол на Стратегията са:

Таблица за наблюдение на ниво проект - Образец № 1

Използва се за следене на постигането на индикаторите по всеки проект.

Съдържа информация за наименованието на проекта, принадлежността му към стратегическата цел, приоритет, мярка, бюджета на проекта и изпълнението на индикаторите.

53

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Изготвя се от Дирекция „Специализирана администрация“ след като общината в качеството си на Възложител одобри отчета на Изпълнителя за изпълнението на даден проект - периодичността е определена в Договора с Изпълнителя.

Таблица за наблюдение на ниво приоритет - Образец № 2

Използва се регистриране на постигнатия напредък по изпълнението на приоритетите въз основа на индикаторите за наблюдение, определени в Матрицата на индикаторите за наблюдение и контрол.

Форматът на таблицата следва този на Матрицата на индикаторите за наблюдение и контрол. Попълва се въз основа на информацията от Таблицата за наблюдение на ниво проект (Образец 1) и показва постигнатия напредък на годишна основа.

Изготвя се от Дирекция „Специализирана администрация“ преди подготовката на Годишния доклад за наблюдение, следвайки Работна процедура № 1⁵.

Таблица за оценка за степента на постигане на индикаторите - Образец №3

Използва се за оценка на степента на постигане на индикаторите и като се отчетат потенциални бъдещи проекти и свързаните с тях индикатори се оценява вероятността за постигане на индикаторите.

Попълва се от Групата по наблюдение въз основа на Таблицата за наблюдение на ниво приоритет, следвайки Работна процедура № 1.

В случай на вероятност даден индикатор да не бъде постигнат се описват причините за това и се правят предложения за корективни действия.

Годишен доклад за наблюдение

Изготвя се един път в годината следвайки Работна процедура № 1.

Съдържа информация за:

- ✓ постигнатия напредък по изпълнението на проектите от Стратегията;
- ✓ постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на Стратегията въз основа на индикаторите за наблюдение;
- ✓ предприетите действия с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Стратегията, в т. ч.:

- a. мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;

⁵ Процедурата е разписана подробно в Правила за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на политики от община Минерални бани

- b. преглед на проблемите, възникнали в процеса на изпълнение на Стратегията през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
  - c. мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на Стратегията;
  - d. мерките за прилагане принципа на партньорство;
  - e. мерките за постигане на необходимото съответствие на Стратегията със други секторните политики, планове и програми на територията на общината;
  - f. резултатите от извършени оценки към края на съответната година;
- ✓ заключения и предложения.

ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЯТА

Структурите, участващи в извършването на оценката са същите, които участват в процеса на наблюдение, а конкретните им отговорности са следните.

Общински съвет на община Минерални бани:

- ✓ По предложение на Кмета на общината приема актуализираната Стратегия;
- ✓ Приема доклада от извършената оценка.

Кмет на община Минерални бани:

- ✓ Организира процеса по оценка и актуализиране на Стратегията;
- ✓ Разглежда предложенията (ако има такива) на Групата за наблюдение, одобрява ги и ги внася за окончателно одобрение от Общинския съвет.

Група за наблюдение

- ✓ Разглежда резултатите от оценката;
- ✓ Прави предложения пред Кмета на общината за актуализация на Стратегията/ разработване на Стратегия за следващия период;
- ✓ Организира публично обсъждане на доклада за оценката.

Дирекция „Специализирана администрация“

- ✓ Изготвя Техническа спецификация за възлагане на оценката;
- ✓ Осигурява необходимата информация и съдействие за извършване на оценката;
- ✓ Контролира качеството на доклада от оценката;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ✓ Представя на Групата по наблюдение изготвения проект на доклад за оценката;
- ✓ Съвместно с Групата за наблюдение, прави предложения пред Кмета на общината за актуализация на Стратегията/ разработване на Стратегия за следващия период;
- ✓ Съвместно с Групата за наблюдение, организира публично обсъждане на доклада за оценката.

Работната процедура за извършване на оценка и анализ на резултатите е разписана подробно в Правила за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на политики от община Минерални бани.

ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Общи положения

Принципът на партньорството, участието на обществеността и прозрачността при вземане на решения са взаимосвързани и основни демократични принципи, от съществено значение за доброто управление и устойчивото развитие.

Партньорството се прилага с цел постигане на ангажираност у всички заинтересовани страни, на по-добри условия за успеха на документа и по-позитивно приемане на резултатите от неговото изпълнение.

Прилагането на принципа на партньорство само по себе си е механизъм за повишаване на устойчивостта на взетите решения и ефективността на тяхната реализация, а чрез осигурената публичност и прозрачност на процесите, се гарантира успеха на планираната стратегия за развитие и широка обществена подкрепа.

Страните, които участват в процесите, за да се реализира принципът на партньорството са:

- a) компетентните регионални, местни и други публични органи;
- b) икономическите и социалните партньори;
- c) структурите, представляващи гражданското общество, включително партньорите от областта на опазването на околната среда,

56

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

неправителствените организации и организацията, отговарящи за утвърждаването на равенството и недискриминацията.

Осигуряването на партньорство, публичност и прозрачност поставя важни изисквания към осъществяването на цялостната дейност по разработването, приемането и реализирането на Стратегията. Това е така, защото дейността на общината в областта на местното развитие е неразривно свързана с участието на населението в управлението на местните дела. В този дух и мерките за прозрачност и публичност, които следва да се прилагат при реализирането на плана, са различни.

Формите на партньорство включват:

- Съвместно разработване на политики на областта на местното развитие, на определени целеви политики и програми (например програма за социално подпомагане и др.);
- Създаване на групи за обществено наблюдение, оценка и контрол на местното развитие;
- Организиране на кръгли маси, публични обсъждания, обществени форуми и др.

Особено желателно е участието на населението и на социалните партньори непосредствено преди приемането на Стратегията за развитие на туризма, за да се проучи и изясни общественото мнение относно визията, целите и приоритетите. Приемането на самата Стратегия предполага широко обществено обсъждане и одобрение. От контактите на общината с гражданите и социалните партньори при обсъждането и приемането на Стратегията до голяма степен зависи формирането на благоприятен климат при последващата реализация на проектите.

Приетата Стратегия се нуждае и от съществена медийна подкрепа. На публикуване от страна на общината подлежат не само конкретните проекти на Стратегията, но и съответните действия и процедури, които съпътстват тези проекти.

В рамките на всеки проект следва да бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи. Действията по осигуряване на информация и публичност трябва да бъдат насочени към:

- а) Организиране на релевантни събития (информационни срещи, публични дискусии, семинари) и публикуване на информация за изготвянето, реализацията на Стратегията, както и докладите и оценките - предварителна, междинна, последваща;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- b) Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при реализацията на местното развитие и стратегическите документи;
- c) Привличане на вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивни обществени нагласи и активна гражданска позиция относно участието в процеса на планиране и осигуряване на обществена подкрепа за реализацията на Стратегията.

СПЕЦИФИЧНИ РАЗПОРЕДБИ

На етапа на разработване на Стратегията се организира обществено обсъждане на (1) анализа на туристическите ресурси, туристическата и спомагателна инфраструктура и произтичащия SWOT анализ, (2) стратегията за развитие и (3) конкретните дейности за постигане целите на Стратегията.

Една седмица преди провеждане на обсъждането, проектът на Стратегията се публикува на Интернет страницата на община Минерални бани.

След приемането на Стратегията, той се публикува на Интернет страницата на община Минерални бани.

В процеса на изпълнение на Стратегията:

- Годишните доклади за изпълнението на Стратегията и Доклада за междинната оценка се подлагат на публично обсъждане;
- Годишните доклади за изпълнението на Стратегията и Доклада за междинната оценка се публикуват на Интернет страницата на община Минерални бани;
- Подробна информация за изпълнението отделните проекти от Стратегията се публикува на Интернет страницата на община Минерални бани.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА – ПРИЛОЖЕНИЕ №1

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
СЦ 1: Минерални бани да се утвърди като европейски балнеоложки център чрез модернизирание, разширяване и надграждане на МТБ /материално техническата база/ за балнеолечение и съпътстващата я инфраструктура			
Приоритет 1.1: Модернизирание, разширяване и надграждане на МТБ			
Мярка 1.1.1: Създаване на условия за масово балнеолечение			
Благоустрояване на общинската баня в с. Минерални бани и превръщането ѝ в общински здравно-терапевтичен център	Включва и изграждане на отделно помещение за турска баня	проектна идея	ПТГС"Б-Т"; ПТГС"Б-Г"; Правителствени програми
Изграждане на ПЧП за превръщане на сградата на закритата ПГ в рехабилитационен център		проектна идея	общински бюджет, частно финансиране

59

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Създаване на клиника за лечение на болест на Бюржер, Рейно, склеродермия, псориазис и др.		проектна идея	частно финансиране
Изграждане на СПА центрове в хотелите и развитие на СПА и уелнес туризма		проектна идея	частно финансиране
Изграждане на водопроводна мрежа с минерална вода за обслужване на хотелите в с.Минерални бани		проектна идея	ПЧП
Мярка 1.1.2: Увеличаване и подобряване на легловата база			
Изграждане на 5 къщи за гости в село Минерални бани		изпълняващ се проект	ПРСР
Изграждане на 3 къщи за гости във възрожденски стил в с. Брястово		изпълняващ се проект	частно финансиране
Изграждане на 8 къщи за гости в село Минерални бани и 7 къщи за гости в с. Брястово		проекти, представени за финансиране	ПРСР

60

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
		ПРСР	
Извършване на довършителни СМР на хотел „Божур“ и хотел „Здравец“		изпълняващи се проекти	частно/ държавно финансиране
Извършване на довършителни СМР на хотел „Родопи“ и хотел „Дейзи“		проектна идея	частно финансиране
Извършване на довършителни СМР на хотел „Йонико“		проектна идея	частно финансиране
Приоритет 1.2:Подобряване на обслужващата инфраструктура			
Мярка 1.2.1: Изграждане на центрове за информационно обслужване на туристите			
Изграждане на ТИЦ в с. Минерални бани		проектна идея	ПРСР

61

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Изграждане на КИЦ в с. Брястово	Изграждането на центъра е част от проект "Създаване на условия за провеждане на дигитален културен диалог за Европейската мегалитна култура и трапецовидните скално изсечени ниши в Източни Родопи"	проект, представен за финансиране по Програма БГ08 „Културно наследство и съвременни изкуства”	ФМ на ЕИП
Възобновяване дейността на ТИЦ при крепостта "Свети Дух"		проектна идея	
Мярка 1.2.2: Създаване на условия за спорт, отдих и развлечения			
Реконструкция и модернизация на два футболни стадиона в селата Сусам и Караманци		проект, представен за финансиране по ПРСР	ПРСР
Рехабилитация и модернизиране на стадион „Топликос“ в с.Минерални бани		проектна идея	ПРСР

62

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Изграждане на мултифункционална спортна зала с открити площадки		проектна идея	ПРСР
Изграждане на открит минерален басейн в с. Минерални бани	частна инициатива	изгражда се в момента	???
Обновяване и покритие на летен театър в с. Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Обособяване на обществена библиотека в читалище „Заря“ в с. Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Рехабилитация и благоустрояване на паркова среда с. Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Рехабилитация на малък парк в с. Минерални бани		изпълняващ се проект	ПРСР
Приоритет 1.3: Подобряване на техническата инфраструктура			

63

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Мярка 1.3.1: Рехабилитация на обекти от общинската пътна мрежа			
Ремонт на пътя до хижа "Аида"		проектна идея	ПРСР
Рехабилитация на път НКV2127/III-506/ Сусам - Минерални бани/III-506/от km 0+000 до km 3+000		изпълняващ се проект	ПРСР
Мярка 1.3.2: Подобряване на уличната мрежа			
Реконструкция на улична мрежа в с. Сърница		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на улична мрежа в с. Караманци		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на улична мрежа в с. Брястово		проектна идея	ПРСР

64

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Мярка 1.3.3: Подмяна и реконструкция на водоснабдителната мрежа			
Рехабилитация и доизграждане на вътрешната водопроводна мрежа на с. Минерални бани - I ви етап		изпълняващ се проект	ПРСР
Рехабилитация на напорен водопровод от помпена станция „Щъркелите“ до с. Минерални бани и с. Татарево - II ри етап		изпълняващ се проект	ПРСР
Доизграждане на гравитачен водопровод от каптажи село Сърница до ПС „Караманци		изпълняващ се проект	ПРСР
Рехабилитация на гравитачен водопровод от каптажи село Сърница до ПС „Сърница“		проект, представен за финансиране по ПУДООС	ПУДООС
Мярка 1.3.4: Изграждане на канализация и пречиствателни съоръжения			
Изграждане на ПСОВ за село Боян Ботево		проект, представен за финансиране по	ПУДООС

65

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
		ПУДООС	
СЦ 2: Повишаване на капацитета и конкурентоспособността на туризма чрез повишаване на качеството на предлаганите услуги и стимулиране на бизнеса			
Приоритет 2.1: Опазване на околната среда и включване на бизнеса в туристическото обслужване			
Мярка 2.1.1: Опазване на околната среда и създаване на устойчивост на туристическия продукт			
Превенция на природните рискове		проектна идея	ПУДООС
Опазване на биологичното разнообразие		проектна идея	ОПОС
Ефективно управление на общинския горски фонд		проектна идея	ПРСР

66

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Охрана, поддържане и почистване на изградената туристическа инфраструктура и туристическите атракции		проектна идея	общински бюджет
Мярка 2.1.2: Включване на бизнеса в обслужващи туризма структури			
Създаване на консултативен съвет за развитие на туризма на територията на община Минерални бани		проектна идея	общински бюджет
Създаване на публично частно партньорство в сферата на туризма		проектна идея	общински бюджет, частно финансиране
Създаване на сдружение на земеделските производители на местна екологично чиста земеделска индустрия		проектна идея	
Изграждане на общински пазар за местни занаяти и екологично чисти продукти		проектна идея	ПРСР
Приоритет 2.2: Създаване на условия за подобряване капацитета на кадрите в туристическия сектор			

67

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Мярка 2.2.1: Привличане и обучение на медицински персонал обслужващ балнеоложките и рехабилитационни центрове			
Създаване на медицински балнеоложки център		проектна идея	ПЧП/ частно финансиране
Изграждане на рехабилитационни центрове към хотелските бази			частно финансиране
Изграждане на аптека в Минерални бани			общински бюджет, частно финансиране
Мярка 2.2.2: Преквалификация на кадри за работа в туризма - организатори, аниматори, уредници и др.			
Изграждане, в партньорство с хотелите, на Център за професионално обучение на туристическия персонал и привличане на външни специалисти		проектна идея	общински бюджет, частно финансиране
Набиране на персонал от местното население и създаване на туристически пунктове в населените места за локално обслужване на туристите - приоритетно в селата с по-голям туристически потенциал		проектна идея	общински бюджет

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Изготвяне на наръчник на туристическия гид		проектна идея	ФМ на ЕИП
Мярка 2.2.3: Развитие на административния капацитет за изпълнение на Стратегията			
Обмяна на опит с Гърция в областта на туризма		проектна идея	ПТГС"Б-Г"
Обмяна на опит с Турция в областта на туризма		проектна идея	ПТГС"Б-Т"
Извършване на междинна и последваща оценка на изпълнението на Стратегията		проектна идея	ОПАК
Приоритет 2.3: Маркетинг и реклама на туристическия продукт			
Мярка 2.3.1: Маркетинг на туристическия продукт			

69

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Дигитализация на културното наследство в община Минерални бани в включването му в информационна система DAGIS към МК и в други интернет сайтове		проектна идея	ФМ на ЕИП
Провеждане на пазарни проучвания и посещения на пътнически агенти, туроператори, журналисти и др.		проектна идея	
Разработване на туристически пакети на общинския туристически продукт		проектна идея	общински бюджет
Разработване на туристически пакети за регионалните туристически продукти по направления Хасково, Пловдив, Кърджали		проектна идея	
Разработване на туристически пакети с Гърция и Турция		проектна идея	ПТГС"Б-Т"; ПТГС"Б-Г"
Мярка 2.3.2: Реклама на туристическия продукт			
Изграждане на партньорства за общи регионални туристически продукти с целеви общини	Черноочене-Ардино; Хасково - Димитровград - Стамболово; Кърджали и Момчилград; Пловдив	проектна идея	общински бюджет

70

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Участие в специализирани туристически изложения в България и чужбина и връзка с туроператори		проектна идея	общински бюджет
Изработка и разпространение на рекламни печатни материали за община Минерални бани		проектна идея	общински бюджет, ПРСР
Изработка и разпространение на карта на туристическите маршрути на територията на общината и връзката им със съседни общини		проектна идея	общински бюджет, ПРСР
Включване на туристическия продукт в национални и световни туристически сайтове		проектна идея	общински бюджет
Заснемане на късометражни филми и провеждане на телевизионна реклама		проектна идея	общински бюджет, ПРСР
Мярка 2.3.3: Внедряване на иновативни информационни и комуникационни технологии и е-услуги в областта на туризма			
Осигуряване на достъп до широколентов интернет в Минерални бани		проектна идея	ПРСР

71

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Изработване на туристически сайт на община Минерални бани		проектна идея	общински бюджет
Изготвяне на електронен каталог на културното наследство в община Минерални бани		проектна идея	ФМ на ЕИП
Разработване на единна електронна информационно-резервационна система	Включва информация за атракциите, маршрути, и всички места за настаняване в общината. Дава възможност за пренасочване на резервации между местата за настаняване. Визуализация на на КИП, ПЗ и туристическите маршрути	проектна идея	ПТГС"Б-Т"; ПТГС"Б-Г"
Разработване на електронна система за следене на здравния пулс		проектна идея	ПТГС"Б-Г"
СЦ 3: Развитие на устойчиви форми на туризъм чрез диверсификация на туристическия продукт и създаване на културни атракции популяризиращи местното културно-историческо и природно наследство			
Приоритет 3.1: Разработване и изграждане на нови атракции			

72

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Мярка 3.1.1: Изграждане на атракции на одобрени проекти в предишен програмен период			
Изграждане на малка по размер туристическа атракция на закрито „Терариум“		изпълняващ се проект	ПРСР
Изграждане на малка по размер туристическа атракция на открито „Чифте баня“		изпълняващ се проект	ПРСР
Създаване на клуб по алпинизъм, конна езда и стрелба с лък в с.Брястово		изпълняващ се проект	частно финансиране
Мярка 3.1.2: Разработване на нови атракции			
Обогатяване на културния календар с нови фестивали	"Мистерията на скалните изсичания в Източни родопи", „Виното на Сабазий - Загрей“	проектна идея	ПТГС"Б-Т"; ПТГС"Б-Г";
Изграждане на винарски изби за дегустация на вина	Инициатива за предприемачите с лозови масиви	проектна идея	ПРСР
Изграждане на къмпинг на язовир "Тракиец"		проектна идея	ПРСР

73

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Създаване на археологически музей в Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Изграждане на воден атракцион - фонтан в с.Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Приоритет 3.2: Социализация на природните забележителности и културно-историческите паметници			
Мярка 3.2.1: Изграждане на туристическа инфраструктура до природни и културно исторически забележителности по проекти одобрени през предишен програмен период			
Реконструкция на туристическа еко пътека „Сърница-Купена-Орлови скали“, изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих и спорт		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека "Айкаас-Калето", изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека: "Айкаас - Градището - с. Сърница", изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих и спорт		изпълняващ се проект	ПРСР

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
Реконструкция на туристическа еко пътека: "Минерални бани-Голямо градище - връх Гарваница", изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих и спорт		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека: "с. Сърница-м. Петте чучура - с. Ангел войвода", изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих и спорт		изпълняващ се проект	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека в с. Боян Ботево-Улу дере-м. Орлови скали, изграждане на малки по размер атракции на открито и места за отдих и спорт		изпълняващ се проект	ПРСР
Мярка 3.2.2: Рехабилитация и доизграждане нова туристическа инфраструктура и разработване на съвместни проекти със съседни общини с общ туристически потенциал			
Рехабилитация и изграждане на маршрути за велотуризм, мотокрос, офроуд, скално катерене и площадки за парапланеризъм		проектна идея	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека Минерални бани - Черноочене в продължение на Купена - Пробит камък - Буковският лъв - крепост. Ночево		проектна идея	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека Минерални бани - Черноочене в продължение на Орлови скали - Улу		проектна идея	ПРСР

75

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
дере - шарапани с.Ночево - Пармакълъ кая			
Реконструкция на туристическа еко пътека Минерални бани - Първомай в продължение на Голямо градище - с.Сусам - Малко градище - планина Драгойна		проектна идея	ПРСР
Реконструкция на туристическа еко пътека Минерални бани - Черноочене в продължение на Алтън тепе - Небеска - Комунига		проектна идея	ПРСР
Реконструкция на туристическа екопътека Минерални бани - Татарево - п.з.Боаза - с.Гарваново - п.з. Снежно кокиче - парк Кенана, Хасково		проектна идея	ПРСР
Мярка 3.2.3: Развитие на културен туризъм базиран на природно - ландшафтни и културно исторически ценности и прояви			
Създаване на условия за провеждане на дигитален културен диалог за Европейската мегалитна култура и трапецовидните скално изсечени ниши в Източни Родопи		проект, представен за финансиране по Програма БГ08 „Културно наследство и съвременни	ФМ на ЕИП

76

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ, ПРИОРИТЕТ, МЯРКА, ДЕЙНОСТ	ПОЯСНЕНИЯ	СТАТУС	ФИНАНСОВИ ИЗТОЧНИЦИ
		изкуства”	
Консервация, реставрация и адаптиране на археологически обект Алтън тепе като част от археологическата дестинация на Татул и Перперикон		проектна идея	ПРСР
Тракийските мистерии и виното на Дионисий - интегриране на крепостите Голямо градище, Купена, Орлови скали и градището с.Сърница в туристическия портал на община Минерални бани		проектна идея	ПРСР
Реставрация и възстановка на крепост "Свети Дух" в с. Минерални бани		проектна идея	ПРСР

77

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

СРЕДСТВАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ - ПРИЛОЖЕНИЕ №2

Образец № 1 Таблица за наблюдение на ниво проект

Наименование на проекта			П	Изпълнение на бюджета		Изпълнение на индикаторите									
				Договорена сума	Разплатена сума	Индикатор 1			Индикатор 2			Индикатор 3			
						наименование	ЦС	ИС	наименование	ЦС	ИС	наименование	ЦС	ИС	

СЦ-номер на стратегическа цел, П - номер на приоритет, номер на мярка съгласно Таблицата с дейностите, ЦС - целева стойност; ИС - изпълнена стойност

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Образец №2 Таблица за наблюдение на ниво приоритет

Приоритет	Индикатор /наименование/	Мярка	Базова стойност	Целева стойност	Изпълнена стойност
Приоритет 1.....					
Приоритет 2					
Приоритет 3					
Приоритет 4					
Приоритет 5					
Приоритет 6					
Приоритет 7					
Приоритет 8					

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Образец №3 Таблица за оценка за степента на постигане на индикаторите

Приоритет	Индикатор /наименование/	Мярка	Базова стойност	Целева стойност	Изпълнена стойност	Има ли вероятност за непостигане на индикатора Да*/Не
Приоритет 1.....						
Приоритет 2						
Приоритет 3						
Приоритет 4						
Приоритет 5						
Приоритет 6						
Приоритет 7						
Приоритет 8						

*Попълва се ако съществува вероятност от непостигане на индикатора

Причини за непостигане на индикатора

Съществени промени на икономическите условия в общината - да се поясни

Промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС - да се поясни

Съществени промени в свързани секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на Стратегията - да се поясни

80

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Друго - да се поясни

Предложения за корективни действия

81

Настоящият документ е създаден в рамките на Проект „Въвеждане на механизми за мониторинг и контрол в община Минерални бани - публична и прозрачна общинска администрация”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Община Минерални бани и при никакви обстоятелства не може да се приема, че той отразява официалната позиция на ЕС и Договарящия орган.